

Analys och sammanfattning av delbetänkande 2024:29 och slutbetänkande 2025:96 *Fler möjligheter till ökat välbstånd*

Dessa utredningar innehåller en analys av vilka faktorer som påverkar produktivitetstillväxten, samt ger förslag på åtgärder för att öka produktivitetstillväxten i näringslivet och öka produktiviteten i offentlig sektor. Analyserna spänner därför över nästan alla områden i samhället, vilket gör det till en mycket omfattande utredning. I denna sammanfattning har endast kort återgivits de delar som mest bedöms få en direkt inverkan på regionens verksamhet och dess olika uppdrag.

Sammanfattningen består av tre delar – *hela regionen, hälso- och sjukvården och regional utveckling*.

Då del- och slutbetänkandena är mycket omfattande kommer här endast att beskrivas det som mer direkt påverkar Region Jämtland Härjedalens verksamheter. För övrigt i utredningen är det statliga myndigheter som föreslås utföra ett antal åtgärder. Dessa förslag återges endast undantagsvis.

I förslaget till remissvar kommenteras endast förslag där regionen har en avvikande uppfattning eller vill få till ett förtydligande eller en komplettering.

1. Hela regionen

Garantimodell för kommunsektorns finansiering

Produktivitetskommissionen föreslår att en statlig garantimodell för kommunsektorns finansiering införs. Om det aggregerade skatteunderlaget utvecklas svagare än en förutbestämd tillväxttakt ska staten tillskjuta statsbidrag motsvarande mellanskillnaden. Förslaget baseras på bedömningen att statens nuvarande ordning för finansiering av kommunsektorn bidrar till otydlighet i ansvarsfördelningen och oförutsägbarhet i ekonomistyrningen. Det försämrar förutsättningarna för att kunna bedriva effektiva verksamheter. Syftet med garantimodellen är att minska risken för procykliskt agerande i händelse av kraftiga trendmässiga avvikelser i skatteunderlaget, samt att, mot bakgrund av bl a Riksrevisionens granskning av pandemistöden, bättre kalibrera eventuella statsbidragstillskott till det rådande ekonomiska läget och därmed förbättra effektiviteten. Den specifika nivån på garantin behöver, enligt utredningen, utredas.

Riktade statsbidrag

Två förslag avseende riktade statsbidrag presenteras i utredningen.

- Det första är att en statsbidragsportal för samtliga riktade statsbidrag tas fram, där all information om bidragen samlas och där ansökan, återrapportering samt redovisning sker. Detta vore positivt för regionens hantering av dessa statsbidrag.

- Det andra är att minska antalet riktade statsbidrag, framför allt inom områdena utbildning och hälso- och sjukvård, genom att de avslutas eller inordnas i sektorsbidrag. Även detta vore positivt då många riktade statsbidrag kräver stor administration för kontroll och resultatredovisning.

Digitalisering och AI

Många av förslagen på detta område handlar om att införa åtgärder på nationell nivå. En sådan är att främst genom olika utbildnings-/forskningsinsatser öka antalet personer med de kunskaper som behövs för att kunna digitalisera verksamheter och dra nytta av AI. Andra förslag handlar om att få igenom ny lagstiftning och bygga de strukturer som behövs för utvecklingen inom detta område:

- Genomför förslagen i utredningen om interoperabilitet vid datadelning (SOU 2023:96) för att skapa tydlighet kring interoperabilitet på nationell nivå.
- Förstärk arbetet på Kungliga biblioteket (KB) att tillsammans med lämpliga samarbetspartners utveckla AI-modeller för svensk offentlig sektor.
- Utforma offentlighets- och sekretesslagen, OSL, omvänt så att informationsutbyte som huvudregel är tillåtet mellan myndigheter.
- Ersätt nuvarande registerlagar med en enda registerlag.
- Se över tillämpningen av dataskyddsförordningen (GDPR) i Sverige för att säkerställa att den inte blir striktare än i andra EU-länder. Verka för en gemensam översyn inom EU för att säkerställa en harmoniserad tillämpning som inte hindrar innovation.
- Ta fram standardavtal för datadelning mellan företag och mellan företag och andra aktörer.
- Patent- och registreringsverket (PRV) ges i uppdrag att informera om upphovsrättsliga frågor.
- Ta fram en årlig investeringsplan för samhällsinvesteringar i digital infrastruktur.
- Inrätta ett nytt anslag i statsbudgeten där medel avsätts för att utveckla nödvändiga grundkomponenter i en digital infrastruktur för offentlig sektor.
- Regeringen bör ta initiativ till en marknadsplats för digitala lösningar riktade mot offentlig sektor.
- Inrätta ett AI-kompetenscentrum (en AI-verkstad) i enlighet med AI-kommissionens förslag för att stödja användning av avancerade digitala tekniker i de offentliga verksamheterna.
- Plus ytterligare några förslag mer kopplade till vissa myndigheter och näringslivet.

Administration i offentlig sektor

I utredningen finns ett kapitel om administration i offentlig sektor. Administrationen har ökat över tid. En viktig orsak är att administrationens sammansättning har förändrats – den verksamhetsnära, mer rutinartade administrationens andel har minskat och den administration som är av mer abstrakt, strategisk karaktär har ökat. Samtidigt har det traditionella administrativa arbetet många gånger hamnat hos medarbetare i kärnverksamheten, som ofta både saknar tid och kompetens för att hantera den typen av frågor. Som exempel ges att antalet strateger och verksamhetsutvecklare har ökat medan läkarsekreterarna minskat i antal och lönehandläggare har ersatts av HR-specialister.

Slutsatsen är att den offentliga sektorn ofta är underadministrerad på den verksamhetsnära nivån men överadministrerad på den övergripande nivån.

Möjliga orsaker till utvecklingen anges vara mer hantering av komplicerad reglering, t ex informationssäkerhet, ineffektiv digitalisering, samt fler externa regler och målsättningar, t ex för hållbarhet, krishantering och jämställdhet.

Utredningens förslag till att minska på de krav som leder till ökad administration gäller framför allt för den statliga nivån. Varje kommun/region kan dock ta inspiration från förslagen. De går i korthet ut på att

- begränsa generella rapporteringskrav i regleringsbrev och myndighetsuppdrag för att minska på de externa kraven och målsättningarna för offentliga organisationer.
- rapportering och uppföljning av olika typer av lagstiftningar och regelverk bör ske med längre intervaller än i dag och med en lägre detaljeringsgrad.
- Vidare säger man att organisatorisk samverkan ofta är resurskrävande och att det därför bör prövas noga i varje enskilt fall om samverkan är en effektiv metod för att lösa en uppgift.

Offentlig upphandling

Kommissionen föreslår införande av ett system där upphandlande organisationers erfarenhet av olika leverantörer kan registreras i syfte att kunna använda dessa erfarenheter som grund för tilldelning av kontrakt i andra upphandlingar.

Ett annat förslag är att sammanlänkade uppgifter om hela inköpsprocessen och hela inköpsvolymen samlas in i syfte att förbättra möjligheterna för analys och utvärdering. Upphandlingsmyndigheten bör samla in de uppgifter som dagens system tillåter och över tid bredda mängden i takt med att digitaliseringen av inköpsprocessen går framåt. Dessa uppgifter bör erbjudas som öppna data där så inte är olämpligt av säkerhetsskäl, integritetsskäl eller av hänsyn till företagshemligheter.

I utredningen föreslås även att det ska bli svårare för leverantörer att få upphandlingar överprövade, bl a genom införandet av en avgift. Produktivitetskommissionen menar att en avgift för överprövning av upphandlingsmål i möjligaste mån bör baseras på det ekonomiska värdet av upphandlingen. På så sätt blir tröskeln inte orimligt hög för överprövningar av mindre upphandlingar samtidigt som avgiften blir tillräckligt stor för att avskräcka överprövningar av större upphandlingar.

2. Hälso- och sjukvården

De förslag i utredningen som berör hälso- och sjukvården och dess stödverksamheter återfinns framför allt i utredningens avsnitt om digitalisering och AI, kriminalitet och tillit, kommunsektorn, administration, offentlig upphandling, konkurrens inom välfärdssektorn och i kapitlet om hälso- och sjukvård.

Oklar bild av konkurrensutsättningens effekter

I utredningen har forskning på en mängd områden studerats. Produktivitetskommissionen kommer fram till att det saknas tillräcklig kunskap om konkurrensutsättningens effekter för

de flesta välfärdstjänster, som numera även har privata utförare, för att kunna säga huruvida den resulterat i bättre eller sämre resultatet och måluppfyllelse. Flera kvasimarknader (marknad med tre parter där inte kunden betalar) har allvarliga brister i sina utformningar. Potential för att undvika negativa effekter bedöms finnas i nästan alla system. En växande förekomst av kriminell närvaro ställer dock högre krav på regleringen av de olika kvasimarknaderna, och försvårar möjligheten att ha privata utförare av välfärdstjänster.

Utredningens förslag syftar till att stärka kostnadseffektiviteten och den samhällsekonomiska effektiviteten i förhållande till måluppfyllelsen av det i hälso- och sjukvårdslagen fastslagna målet. Det ska sammanfattningsvis ske genom en förflyttning från sjukhusvård till primärvård, en minskning av lågvärdesvård, lägre kostnader för uppföljning och kontroll, samt färre felaktiga utbetalningar till kriminella aktörer. Man påpekar också i utredningen att förslagen stärker den kommunala självstyrelsen, då regionerna får större frihet att bestämma om vilka som ska utföra vården.

Stärkt primärvård med tillräcklig resurstilldelning

I utredningen är bedömningen att patienter bör styras mot primärvård som första vårdnivå och att primärvårdens resursandel bör öka genom en omfördelning inom vårdsystemet. Det innebär att resurserna måste hämtas från sjukhusvård eller någon annan av regionens verksamheter. Förslaget om primärvård som första vårdnivå stämmer väl med Region Jämtland Härjedalens hälso- och sjukvård.

Man föreslår att omställningen till en "stärkt primärvård" ska följas upp genom bland annat andelen utfärdade specialistbevis i allmänmedicin samt primärvårdens andel av de totala hälso- och sjukvårdskostnaderna.

Lagen om valfrihetssystem

Kravet på att regionerna ska tillämpa lagen om valfrihetssystem ökar regionernas kostnader för tillsyn och kontroll. Det ökar också riskerna för felaktiga utbetalningar till följd av att kriminella aktörer tar sig in i hälso- och sjukvården. Det förekommer dessutom ersättnings-system som delvis baseras på antalet vårdbesök. Det kan medföra att en vårdcentral i hälsovalet i första hand väljer patienter med enklare besvär för att åstadkomma många besök till låg kostnad. Det kan ge upphov till stor andel av s k *lågvärdesvård* (vård som har liten eller ingen nytta). För att komma till rätta med detta föreslår produktivitetskommissionen att kravet på att tillämpa lagen (2008:962) om valfrihetssystem (LOV) som upphandlingsform för primärvård tas bort. Det ska fortfarande vara frivilligt att använda sig av lagen, men det är även möjligt att upphandla privat primärvård enligt LoU.

Om man ändå väljer att tillämpa lagen om hälsoval, föreslår utredningen i kapitlet om kriminalitet, att lagen ska revideras för att "*möjliggöra starkare grindvaktssystem mot kriminella och oseriösa aktörer. Om det inte bedöms vara möjligt att uppnå med en revidering av lagstiftningen bör LOV upphävas i sin helhet.*" Den lite mer allmänt hållna formuleringen om "*starkare grindvaktssystem*" beror på att Konkurrensverket fått i uppdrag att lämna förslag på hur LOV kan revideras, t ex hur ytterligare uteslutningsgrunder kan införas. Mer konkreta förslag i denna fråga kommer därför senare.

Tillståndsplikt för verksamheter inom hälso- och sjukvården

Kommissionen säger att verksamheter inom hälso- och sjukvården i regel inte är tillståndspliktiga, vilket innebär större risker för etablering av oseriösa och kriminella aktörer, i synnerhet i kombination med fri etableringsrätt. Därför föreslås tillståndsplikt införas för ytterligare verksamheter inom hälso- och sjukvården, däribland primärvård.

Dessutom föreslås en skärpning av kraven för att beviljas tillstånd att bedriva offentligt finansierad verksamhet. Endast utförare som bedöms uppvisa särskild lämplighet bör beviljas tillstånd. Kommissionen föreslår att en vandelsprövning ska göras vid beviljande av tillstånd. Endast om centrala företrädare bedöms uppfylla krav på godandel och ett oklanderligt förflutet bör tillstånd beviljas. Befintliga tillstånd ska dessutom lättare kunna återkallas. Dessutom bör ny prövning ske även när ny utförare tar över befintliga tillstånd.

Uppgiftslämnandeskyldighet

Produktivitetskommissionen bedömer vidare att en uppgiftslämnandeskyldighet bör föreligga för samtliga aktörer som bedriver kommunal och regionalt finansierad hälso- och sjukvård. Det ska inte vara möjligt för privata vårdgivare att slentrianmässigt hänvisa till tystnadsplikt för att slippa lämna ut nödvändig information och undgå granskning.

Skärpning av ansvar för kontroll och uppföljning och rätt att ta ut tillsynsavgifter

Kommittén föreslår en skärpning av det kommunala ansvaret för kontroll och uppföljning av verksamheter som lämnats över till privata utförare. Detta beräknas kräva mer resurser. Därför föreslås kommuner och regioner få rätt att ta ut avgifter från privata utförare för den kontroll som utförs enligt bestämmelserna i kommunallagen (2014:725).

Utförrarregister för privata utförare

Till regionernas stöd föreslås införandet av ett *utförrarregister för privata utförare av all slags offentligt finansierad verksamhet*. Till detta register ska rättsvårdande myndigheter i större utsträckning få lämna information och underrättelser. Även upphandlande organisationer ska få möjlighet att rapportera in när en leverantör agerat på ett oseriöst, klandervärt eller kriminellt sätt, så att andra upphandlande organisationer kan använda denna information vid upphandlingar. Registret föreslås också knytas till det system för betygssättning av leverantörer som föreslås i kapitlet om offentlig upphandling, där betygssättningen ska kunna utgöra en grund vid framtida upphandlingsbeslut, samt kompletteras med annan information som den offentliga sektorn har och som kan vara relevant för den upphandlande aktören.

Offentlighetsprincip för offentligt finansierade välfärdsverksamheter

En ytterligare åtgärd för att underlätta uppföljning och kontroll av privata vårdgivare är att offentlighetsprincipen föreslås gälla för alla *offentligt finansierade välfärdsverksamheter*. Kommissionen anser att det är avgörande för granskning och ansvarsutkrävande.

Närbesläktat med detta förslag är det förslag som framförs i upphandlingskapitlet om att Upphandlingsmyndigheten bör samla in de uppgifter som dagens system tillåter för att

förbättra möjligheterna för analys och utvärdering. Kommissionen säger att dessa uppgifter bör erbjudas som öppna data där så inte är olämpligt av säkerhetsskäl, integritetsskäl eller av hänsyn till företagshemligheter.

Lagen om läkarvårdsersättning och lagen om ersättning för fysioterapi

Produktivitetskommissionen föreslår att systemet med privatpraktiserande läkare och fysioterapeuter verksamma genom den nationella taxan avslutas genom att Lagen om läkarvårdsersättning (LOL) och Lagen om ersättning för fysioterapi (LOF) upphävs. Syftet är uppnå en bättre kontroll över vården.

Region Jämtland Härjedalens kostnader för denna vård uppgår till ca 21 miljoner kronor per år. Hos de privata fysioterapeuterna i länet görs ca 28 000 besök per år, vilket kan jämföras med antalet fysioterapeutbesök i regionens egen primärvård som uppgår till ca 42 000 per år. Om systemet med privatpraktiserande läkare och fysioterapeuter tas bort får regionen större kontroll över denna vård. Regionen kommer att få större möjligheter att välja mellan olika alternativ för att hantera detta vårdbehov, vilket är positivt.

Remisskrav för akutsjukvård på sjukhus

I utredningen föreslås införande av remisskrav för akutvård på sjukhus: *“Primärvården ges ansvar för brådsakande hälso- och sjukvård som inte kräver vård på akutsjukhus. För akuta besök på sjukhus införs remisskrav om inte särskilda skäl föreligger.”*

I förslaget till remissvar är kommentaren att Region Jämtland Härjedalen inte tycker att ett allmänt remisskrav för akutvård på sjukhus ska införas, eftersom regionerna har olika strukturella förutsättningar för att bedriva vård. I Jämtlands län finns en väl utbyggd primärvård ute i länet som både under dagtid och jourtid tar hand om patienter akut plus att ambulans-sjukvården är bemannad och utrustad för att kunna utföra mycket vård på plats hos patienten. I Östersundsområdet är situationen annorlunda. Akutmottagningen har alltid en viss minimibemanning och kan då under jourtid även ta emot en del lättare patienter. Det skulle bli fördyrande för regionen att parallellt tvingas utöka bemanningen på jourtid i primärvården i Östersunds kommun. Arbetet med att minska besöken på landets akutmottagningar har dessutom pågått under många år och antalet besök har minskat med 6 procent, samtidigt med en kraftig befolkningsökning.

Utomlänsersättning för digital utomlänsvård

Ett annat förslag som får effekter på regionens hälso- och sjukvård är förslaget om att ta bort regionernas skyldighet att ersätta digital utomlänsvård enligt utomlänstaxan (t ex Kry). Skälen är flera, bl a att detta slags vård bedöms medföra lägre produktivitet, då den inte främjar kontinuitet i vårdkontaktarna. Enligt utredningen konstaterar Konkurrensverket att utomlänsersättningens konstruktion är kostnadsdrivande. Ersättningen är volymrelaterad och det saknas tak för hur många besök en digital vårdgivare kan utföra, vilket skapar incitament hos vårdgivaren att stimulera till fler besök. Ersättningen för digitala besök skiljer sig därmed från vårdcentralernas ersättning, som oftast bygger på kapitering. Region Jämtland Härjedalens egen statistik visar att vissa patienter som söker vård via vårdappar har väldigt många besök. Det stödjer Konkurrensverkets slutsats.

Regionen skulle få uppskattningsvis 9 miljoner kronor i lägre kostnader för köpt digital vård från privata vårdgivare om förslaget genomförs. Till och med 2025-12-11 hade mer än 22 000 sådana vårdkontakter fakturerats. En del av detta vårdbehov kan sannolikt ersättas med rådgivning via 1177 och en del behöver regionen hantera på annat sätt. Åtgärden ökar möjligheten för regionen att få kontroll över denna vård och dess kostnader.

I förslaget till remissvar ställer sig regionen positiv till förslaget, men med en reservation. I Jämtlands län och andra turistlän bor en del personer, t ex säsongsarbetare, längre perioder utan att vara folkbokförda. De uppsöker ibland vården och en del av vårdbesöken brukar vara digitala. För dessa digitala besök vill regionen kunna fakturera patienternas hemregioner. Även dessa digitala besök faktureras nämligen enligt utomlänstaxan. Alternativet - att alltid boka in fysiska besök för att få möjlighet att fakturera patientens hemregion, och därmed kunna få täckning för vårdkostnaden - vore från ett samhällsekonomiskt perspektiv negativt. Undantag skulle därför behöva göras för digital utomlänsvård utförd av regioner.

Lågvärdesvård och Kloka Kliniska Val

Produktivitetskommissionen föreslår att vårdinsatser som är onödiga eller ineffektiva, s k *lågvärdevård*, fasas ut genom bättre följsamhet till de nationella riktlinjerna och att arbetet med *Kloka Kliniska Val* intensifieras. Detta är ett arbete som redan pågår i regionen, bl a inom kunskapsstyrningssystemet.

3. Regional utveckling

Jämtland Härjedalens strukturella förutsättningar i relation till betänkandenas inriktning

Produktivitetskommissionens del- och slutbetänkande utgår från att långsiktig produktivitetstillväxt är avgörande för konkurrenskraft, reallöner och finansiering av välfärden. I analyserna identifieras strukturella hinder för produktivitet, såsom långa tillståndsprocesser, bristande kompetensförsörjning, ineffektiv offentlig styrning, begränsad innovation och otillräckligt genomslag av digitalisering.

Jämtland Härjedalen är en glest befolkad region med små och delvis isolerade arbetsmarknader, långa avstånd och en åldrande befolkning. OECD:s analyser av de nordliga glest befolkade regionerna visar att låg befolkningstäthet och begränsad kritisk massa strukturellt påverkar produktivitetens drivkrafter och reformers genomslag, även vid i övrigt goda institutionella förutsättningar. Dessa strukturella förutsättningar påverkar hur de generella reformer som föreslås i betänkandena får genomslag i regionen.

Produktivitetssökningar sker i hög grad genom effektivisering, digitalisering och innovation i befintliga verksamheter, snarare än genom stordriftsfördelar och agglomeration. Därför är det intressant, både för kommuner och regioner, med de regulatoriska sandlådan (försöksverksamheterna) som utredningen föreslår gällande utveckling av regelverk.

OECD:s analyser av Northern Sparsely Populated Areas (NSPA) visar vidare att dessa regioner präglas av strukturella utmaningar såsom låg befolkningstäthet, långa avstånd, små

och isolerade arbetsmarknader, demografisk obalans samt begränsade skalfördelar. Samtidigt visar OECD att NSPA-regionerna, trots dessa förutsättningar, har uppvisat relativt god utveckling i BNP per capita och produktivitet jämfört med andra glesa regioner inom OECD, bland annat genom satsningar på smart specialisering, innovation, digitalisering och grön omställning.

Regionens roll i genomförandet

Regionernas ansvar för regional utveckling, inklusive arbetet med regionala utvecklingsstrategier (RUS), utgör ett centralt verktyg för att samordna insatser inom näringslivsutveckling, kompetensförsörjning, infrastruktur, innovation och hållbar omställning. I Region Jämtland Härjedalens RUS 2050 samt i Mål och långsiktiga prioriteringar för den regionala utvecklingspolitiken 2024–2050 betonas vikten av ett territoriellt och platsbaserat perspektiv, där insatser anpassas efter olika regioners förutsättningar.

OECD betonar att generella nationella reformer ofta behöver kompletteras med territoriellt anpassade och platsbaserade lösningar för att få avsedd effekt i glesa regioner. Regional samordning, flernivåstyrning och ett tydligt regionalt mandat lyfts som viktiga faktorer för att hantera skillnader i förutsättningar och säkerställa att nationella mål omsätts i konkret utveckling.

Samiska perspektiv

Saepmie omfattar delar av Jämtland Härjedalen. I regioner där samiska näringar och rättigheter berörs utgör markanvändning, naturresurser och kulturella värden en del av de territoriella förutsättningarna för utveckling. Ett långsiktigt produktivitetsperspektiv i norra Sverige behöver därför även beakta samiska perspektiv, i enlighet med gällande lagstiftning och etablerade konsultationsprocesser.

OECD lyfter vikten av inkluderande styrning och tidig dialog i regioner där samiska näringar och rättigheter berörs. Samiska kunskapssystem och traditionella näringar beskrivs som en resurs för hållbar markanvändning, klimatanpassning och långsiktig regional utveckling. Detta perspektiv behandlas endast i begränsad omfattning i Produktivitetskommissionens betänkanden.

Näringsliv och regelverk

Näringslivet i regionen domineras av små och medelstora företag, vilket innebär att reformer inom regelförenkling, bättre regelgivning, digitalisering och tillgång till kompetens är särskilt relevanta. Samtidigt innebär näringslivets struktur att administrativa kostnader, komplexa regelverk och långa tillståndprocesser får relativt större effekter än i större och mer diversifierade regioner, vilket ligger i linje med betänkandenas problemformulering.

OECD pekar på att regelbörda och administrativa kostnader i glesa regioner ofta får större relativ påverkan på företagens produktivitet, eftersom företagen är små och har begränsade administrativa resurser.

Arbetsmarknad och kompetensförsörjning

Kompetensförsörjning och arbetsmarknad är ett centralt reformområde i slutbetänkandet. I Jämtland Härjedalen är kompetensbrist och demografisk utveckling tydliga begränsningar för produktivitet, både i näringslivet och i offentlig sektor. Förutsättningarna att bidra till ökad produktivitet är därför nära kopplade till bostadsmarknadens funktion, möjligheten till distansarbete samt tillgången till utbildning och livslångt lärande, vilket överensstämmer med betänkandenas fokus på humankapital och matchning.

OECD identifierar demografisk utveckling, utflyttning av unga och begränsad arbetsmarknadsstorlek som särskilt produktivitetshämmande faktorer i nordliga glesbefolkade regioner. Samtidigt pekar OECD på att digitalisering och flexibla arbetsformer kan mildra dessa strukturella begränsningar.

Kapitalförsörjning och lokal banknärvaro – regionala förutsättningar

I slutbetänkandet behandlas kapitalförsörjning huvudsakligen ur ett nationellt perspektiv, med fokus på finansiell stabilitet, riskkapitalmarknadens utveckling och konkurrens på bankmarknaden. Analysen utgår i begränsad utsträckning från regionala eller territoriella skillnader i kapitalmarknadens funktionssätt.

Ur ett regionalt utvecklingsperspektiv kan konstateras att kapitalförsörjningens faktiska tillgänglighet påverkas av lokala och regionala förutsättningar. I glesa regioner kännetecknas kapitalmarknaden ofta av mindre lokala marknader, lägre fastighetsvärden och en begränsad fysisk närvaro av bankkontor. Minskad lokal banknärvaro kan påverka kreditgivningens förutsättningar, relationer mellan företag och finansiella aktörer samt möjligheten att finansiera investeringar i företag, bostäder och kommersiella fastigheter.

Regionala tillväxtmedel, i form av både företagsstöd och projektstöd, utgör ett oerhört viktigt verktyg i Jämtland Härjedalen för att hantera de strukturella förutsättningarna och bidra till att motverka strukturella konkurrenssnackdelar kopplade till geografi och gleshet.

OECD:s analyser av nordliga glest befolkade regioner pekar på att tillgång till finansiering kan utgöra ett strukturellt hinder för investeringar och företagstillväxt i regioner med låg befolkningstäthet och långa avstånd. OECD framhåller att kapitalförsörjning behöver ses i ett bredare sammanhang tillsammans med näringslivsstruktur, infrastruktur och regional attraktivitet för att stödja produktivitet och långsiktig utveckling i dessa regioner.

Sammantaget innebär detta att skillnader i kapitalmarknadens funktionssätt kan påverka genomslaget av nationella reformer inom kapitalförsörjning. Detta perspektiv behandlas i begränsad utsträckning i slutbetänkandet, trots att kapitaltillgång utgör en central förutsättning för konkurrenskraft, investeringar, produktivitet och regional utveckling i hela landet.

Infrastruktur och tillgänglighet

Infrastruktur och tillgänglighet är grundläggande förutsättningar för produktivitet i regionen. Långa avstånd och beroende av fungerande transport- och digital infrastruktur innebär att reformer inom infrastruktur, underhåll och samhällsekonomisk styrning har stor betydelse för regionens utvecklingskraft. Samtidigt är det tydligt att nyttor kopplade till

näringslivets transporter, besöksnäring och regional resiliens inte alltid fångas fullt ut i de analysmodeller som betänkandena diskuterar.

OECD visar att infrastrukturinvesteringar i glesa regioner ofta har stor betydelse för arbetsmarknadsintegration, näringslivets konkurrenskraft och regional resiliens, men att dessa nyttor inte alltid fullt ut fångas i traditionella samhällsekonomiska analyser som i hög grad baseras på befolkningsvolymen.

Digitalisering och offentlig sektor

Digitalisering och användning av ny teknik lyfts i betänkandena som en central drivkraft för framtida produktivitetssökningar, särskilt i offentlig sektor. För Jämtland Härjedalen är digitalisering en förutsättning för effektiv tjänsteproduktion, tillgänglighet och arbetskraftsutnyttjande, och därmed ett viktigt bidrag till den nationella produktivitetsexpansionen. En grundläggande förutsättning för detta är tillgång till robust och likvärdig digital infrastruktur, inklusive bredband, i hela regionen.

OECD pekar på digitalisering som en av de viktigaste möjliggörarna för produktivitetsexpansion i glesa regioner, särskilt inom offentlig service, vård, utbildning och administrativa processer. OECD framhåller samtidigt att bristande tillgång till bredband och digital infrastruktur riskerar att begränsa möjligheterna att fullt ut ta till vara digitaliseringens produktivitetspotential i glesbefolkade områden.

Energi och grön omställning

Den gröna omställningen och energisystemets utveckling är ytterligare områden där Jämtland Härjedalen berörs av betänkandenas reformagenda. Regionen har tillgång till naturresurser och förutsättningar för energiproduktion, vilket innebär att tillståndprocesser, regelverk och långsiktiga spelregler för investeringar är avgörande för regionens möjlighet att bidra till nationella mål om produktivitet och klimatomställning.

I detta sammanhang utgör den kommunala och regionala nivån en central del av beslutsprocesserna, bland annat genom regionala strategier samt plan- och tillståndprocesser. Dessa mekanismer har betydelse för lokal och regional förankring, acceptans och legitimitet i genomförandet av energi- och klimatinvesteringar. Förutsägbarhet, tidig dialog och tydlig ansvarsfördelning mellan nationell, regional och lokal nivå är därför viktiga förutsättningar för ett effektivt genomförande.

OECD framhåller att nordliga glesa regioner har en nyckelroll i energi- och klimatomställningen, men betonar samtidigt att lokal förankring, regional nytta och inkluderande styrning är avgörande för långsiktig legitimitet och genomförandekraft. OECD pekar särskilt på vikten av fungerande flernivåstyrning i regioner där stora mark- och energiprojekt påverkar lokalsamhällen och näringsliv.

Samlad bedömning

Sammantaget har Jämtland Härjedalen förutsättningar att bidra till de mål om ökad produktivitet och välbefinnande som lyfts i betänkandena, men bidraget tar sig andra uttryck än i tätare regioner. För att reformerna ska få genomslag i regionen behöver genomförandet ta

hänsyn till strukturella förutsättningar såsom gleshet, arbetsmarknadens storlek och näringslivets sammansättning, i linje med betänkandenas egen problemformulering.

OECD som kunskapsunderlag

OECD:s rapport *Navigating Global Transitions in European Arctic Regions – Lessons from 14 Northern Sparsely Populated Areas* utgör ett relevant kunskapsunderlag för bedömningen av produktivets- och tillväxtförutsättningar i nordliga glesbefolkade regioner. Rapporten bygger på fleråriga analyser av NSPA-regionerna i Sverige, Norge och Finland och belyser förutsättningar för produktivitet, omställning och regional utveckling i dessa geografier. https://www.oecd.org/en/publications/navigating-global-transitions-in-european-arctic-regions_a2de0bf6-en/full-report.html